

REFLEX

10

CS SPOLEČENSKÝ TÝDENÍK

www.reflex.cz

PŮVODNÍ ROZHовор

NORAH JONES
OSM GRAMMY STAČÍ,
DRAHOUSHKU 20

VÁLKA

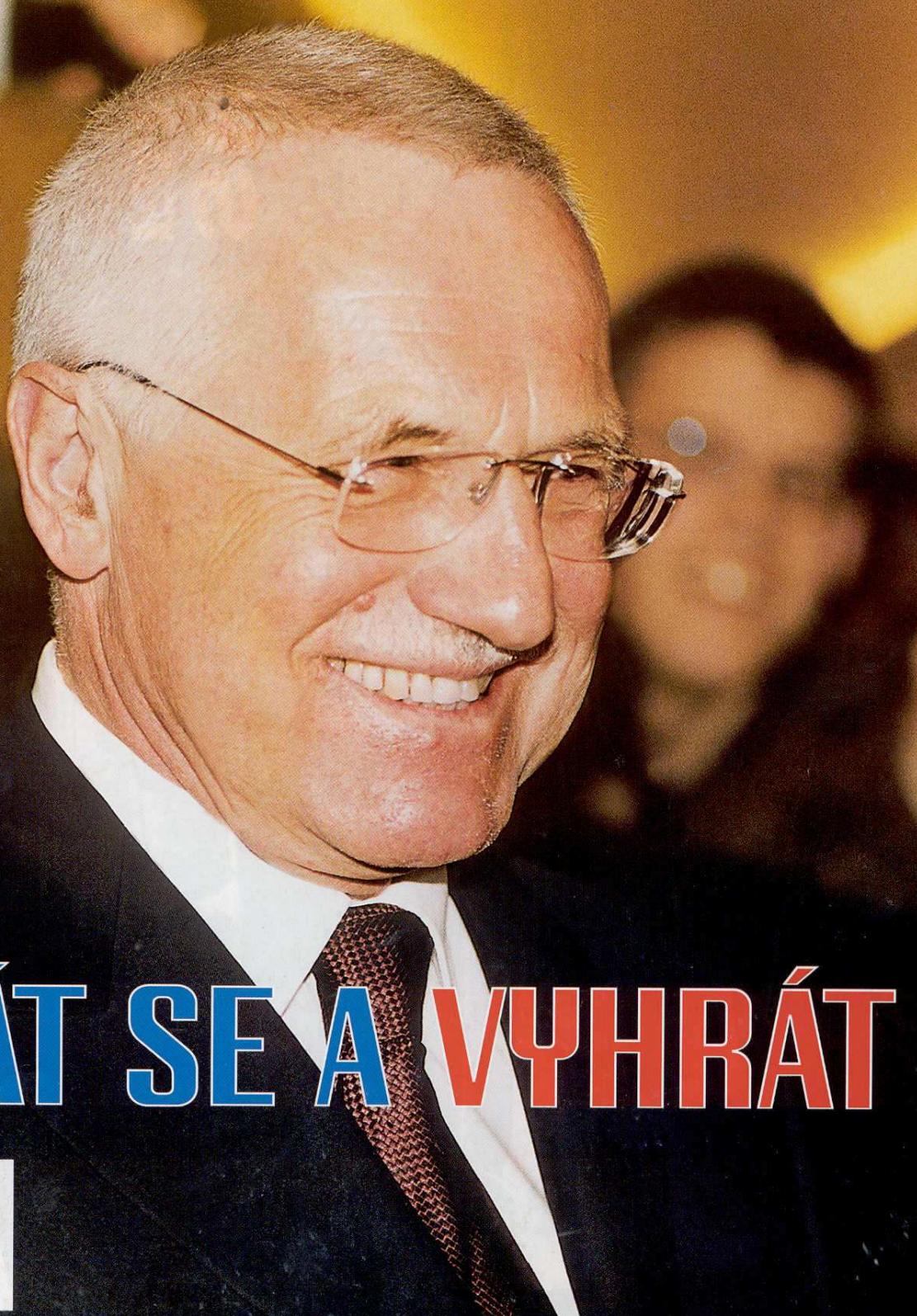
DVANÁCT
ROZHNĚVANÝCH
AMERIČANŮ
PROTI BUSHOVY 32

AFÉRA

SPEJBL A HURVÍNEK
V LIKVIDACI? 48

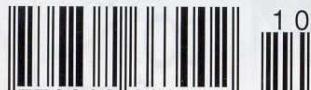
CAUSA

SMRT
JANA MASARYKA
USVĚDČUJE SVÉ
VYŠETŘOVATELE 62

NEBÁT SE A VYHRÁT

č. 10 • 6. BŘEZEN 2003

10

9 770862 663002

25 Kč • PŘEDPLATNÉ 20 Kč

OMYL, NEBO HAMIŽNOST?

Protože jde o peníze, konec následujícího příběhu může mít i tuto podobu: soud určí, že Helena Štáchová, a tím i Divadlo Spejbla a Hurvíňka nemají nárok na ochrannou známku, autorská práva na loutky a vlastně na nic, co souvisí s divadlem. To bude patřit Městskému ústavu sociálních služeb v Plzni, takže principálem divadla se stane ředitel ústavu. Ale nedosti na tom. Následně by mohl ústav prodat autorská práva nějakému podnikateli, třeba i do Německa, kde je bručivý taťulda a jeho nezbedný synek hodně populární, čímž by zanikla česká profesionální loutková scéna s více než sedmdesátiletou tradicí.

Jakkoli to zní neuvěřitelně, teoreticky tak může kauza skončit. Městský ústav sociálních služeb (MÚSS) v Plzni zažaloval totiž Divadlo Spejbla a Hurvíňka a předmětem soudního sporu, jenž začne 10. března u městského soudu v Praze, jsou autorská práva na kultovní české loutky a téměř vše, co souvisí s činností této scény.

DĚDICTVÍ SESTŘENICE?

Středoškolský učitel matematiky a kreslení, později loutkoherec, scénograf a režisér **Josef Skupa (1892–1957)** založil Divadlo S+H roku 1930 v Plzni, po válce je přemístil do Prahy a šéfoval mu téměř do svého úmrtí. Poté zdědila veškerá autorská práva na jeho dílo jeho žena, rovněž loutkoherečka. Protože

Skupoví neměli děti, dědila tato práva po smrti paní Skupové její sestra a rádně dostávala honoráře za hry a nahrávky. Když v sedmdesátých letech zemřela v Domově důchodců v Plzni-Lochotíně, odkázala autorská práva této bohulibé instituci. Domov důchodců je však nemohl přijmout, protože neměl právní subjektivitu. „Tady měl být konec, dále

už mělo jít o dědictví národa. Avšak tehdy se záhadně tato autorská práva dostala k sestřenici pana Skupy. A to bez poslední vůle, což je podle mého mínění napadnutelné. Navíc sestřenice není v přímé dědické linii,“ říká dnes ředitelka Divadla S+H **Mgr. Helena Štáchová**, již kauza přivedla bezpočet bezesných nocí. Jak se dostala autorská práva

„Nedávno jsme natočili třináct dílů nových televizních večerníků Spejbla a Hurvínska, které by se měly ještě letos vysílat. A kromě toho uvedeme v této sezóně dvě premiéry dětských představení,“ říká ředitel Divadla S+H Helena Stánochová a snaží se nemyslet na blížící se soud.

k sestřenici pana Skupy, není známo. Nicméně ta před svou smrtí v roce 1988 ustanovila svým dědicem MÚSS, jenž právní subjektivitu měl. Do rukou divadla se tento právní dokument nedostal a stejně tak se ústav odmítl bavit s Reflexem o celé kauze. Jeho ředitel Ing. Gustav Šlechta vzkázal po sekretářce, že médiím již všechno řekl. Jeho loňské výroky v Plzeňském deníku jsou však málo srozumitelné.

SLOVO ZNALCE

Kauzy, jež se vyhrotila v posledních letech, si všiml i časopis Právo a podnikání (10/2002), v němž odborník na autorské právo JUDr. Miroslav Novotný mimo jiné uvedl: „Velmi specifické je uplatňování nároků z nepochopení charakteru autorských práv jako práv absolutních. (...) MÚSS Plzeň zdědil absolutní autorská práva po Josefu Skupovi. Z pojmu ‚absolutní‘ dovozuje, že absolutně vše, co se týká Spejbla a Hurvínska, náleží MÚSS. Vychází přitom z obecné představy, že Skupa je autorem obou loutek a jejich jmen. Na tomto základě pak hodlá inkasovat od divadla statisícové částky. (...) Skutečnost je však jiná. Profesor Skupa byl geniální interpret a spoluautor divadelních her. Spejbl a Hurvínek jsou vnímáni díky Skupové interpretaci veřejnosti jako jeho dílo. Jenomže loutku Spejbla vytvořil řezbář Karel Nosek, figuru Hurvínska Gustav Nosek pro Skupu jako překvapení a další figury udělali později jiní výtvarníci. (...) Skupa nevymyslel loutkám ani jejich jména. Divadlo disponuje Skupou podepsanými písemnostmi, v nichž on děkuje Tomáši a Karlovi Kovalovým za autorství názvu Hurvínek i Spejbl. (...) Městský ústav sociálních služeb zdědil, byť zde existují určité pochybnosti, absolutní autorská práva profesora Skupy, avšak toliko k dílům, jichž je Skupa skutečně autorem. Spejbl ani Hurvínek, a to jak figury, tak jména, jeho autorským dílem nejsou.“

Všechny tyhle důkazy má ředitelka Štánochová v ruce, detailně o nich vypráví, Reflexu je ukázala a výjádření dr. Novotného doplnila slovy: „Profesor Skupa je spoluautorem jediné hry, která byla v repertoáru, a sice Hurvínek mezi broučky. Dále má autorský podíl na nahrávkách, kde

Spejbla a Hurvínska interpretuje, a na knižních ilustracích a scénických výpravách. Skupovi patří prvenství v řadě interpretů. To však nemůže být klasifikováno jako autorství. Jeho Spejbl měl zcela jiný humor, charakter, životní názor i hlasový projev, než tomu bylo později u Miloše Kirschnera a než je tomu u současného interpreta Spejbla a Hurvínska Martina Kláska.“

ZAČÁTEK SPORU

Po Skupově smrti, tedy od roku 1957, platilo Divadlo S+H autorské poplatky za užití hry Hurvínek mezi broučky (autoři Skupa a Wenig) nejdříve paní Skupové a později dalším dědicům. V roce 1990 MÚSS oznámil divadlu, že v listopadu 1989 převzal dědictví po sestřenici pana Skupy. Divadlo S+H to vzalo na vědomí a za autorská práva ústavu platilo (například v letech 1996 až 1998 to bylo mezi čtyřiceti až padesáti tisíci korun ročně). Spor mezi divadlem a MÚSS vnikl v roce 1999, kdy se chystalo natáčení celovečerního filmu Hurvínek a legendy staré Prahy. Producent AXEL Schindler, s. r. o., si před mnohamiliónovou investicí ověřoval vlastnictví autorských práv a kontaktoval i MÚSS. A tehdy zřejmě Plzeňští zavětřili možnost tučných zisků a vyrukovali s množstvím různých požadavků. „Ředitel Šlechta zpochybnil to, že divadlu patří ochranná známka, přihlásil se k autorským právům a výši zamýšlených tantiém vyšrouboval tak, že kvůli tomu byl již připravený projekt zrušen,“ líčí náhlý a nečekaný vývoj situace ředitelka Štánochová. Když se pokoušela panu řediteli vše objasnit, nebyla s ním řeč a trval na svém. Tehdy spor vzplál naplno a ústav začal hrozit soudní žalobou. Tady je třeba dodat, že předchozí dědicové dostávali jen tantiémy za hru Hurvínek mezi broučky. Paní Skupová totiž dobře věděla, jak je to s manželovým autorstvím.

PRIMÁTORŮV SLIB

Protože město Plzeň je zřizovatelem MÚSS, divadlo se za této situace obrátilo se žádostí o řešení na plzeňského primátora ing. Jiřího Šnebergra. Zpočátku hovořil o nedozumění a o tom, jak si Plzeň váží práce Divadla S+H. Ředitelce Štánochové slíbil, že udělá vše pro vyřízení a nápravu. Když se tak posléze nestalo, argumentoval tím, že o soudním řízení nebyl informován, a je-li v běhu, nemá možnost je zastavit. Že by i pana primátora okouzlil možný přítok statisíčí korun ročně do městské pokladny? Reflex chtěl nyní položit panu pri-

Miloš Kirschner (1927–1996) propůjčil svůj hlas Spejblovi a Hurvínskovi na více než čtyřicet let. Vedl divadlo, psal hry, a protože byl neobyčejně jazykově nadaný, zavedl tradici: loutky promlouvají vždy jazykem země, kde divadlo hostuje. Role S + H sehrál v osmnácti (!) jazycích, přičemž divadlo zavítalo do třiatřiceti zemí na čtyřech kontinentech.

mátorovi několik otásek, ale jeho tisková mluvčí prohlásila, že její šéf o tom odmítá hovořit, a jako důvod uvádí blížící se soud. Jde o zaklinací formulku, již použil například i Vladimír Libal, vedoucí odboru kultury Magistrátu města Plzně. Před dvěma lety, kdy aféra vypukla, zavítalo totiž do západoceské metropole několik televizních štábů z Německa i z Prahy a od té doby mají Plzeňští z ostudu kabát, takže nyní raději mlčí.

NOVÝ PRINCIPÁL

Pojdme však o rok a něco zpátky. Tady musíme přiznat, že před vánoční 2001 primátor přišel s pokusem o řešení: pokud divadlo přistoupí na plzeňské požadavky, mohlo by být soudní řízení zastaveno. Tudiž z Plzně přijeli do pražského divadla tři úředníci (z výše uvedených Libal a Šlechta), poseděli v kanceláři u chlebičků a kávy, pohovořili a předali paní ředitelce téměř jako vánoční dárek text dohody (o autorských právech) a licenční smlouvy (k výkonu práva užívat autorská díla). Když s pocitem dobré vykonané práce odešli, Helena Štánochová pohlédla do jejich návrhů a pokoušely se o ní mdloby. MÚSS se v nich opět prohlásil výhradním majitelem postav a jmen Spejbla a Hurvínska a žádal

za povolení jejich užívání v názvu jednorázovou odměnu 400 tisíc korun, dále pravidelnou odměnu ve výši tří procent z tržeb divadla, patnáct procent z užití Skupových děl, podíl z odměny za užití postav jinde (divadlo, televize, zvukové nosiče, Internet), kromě toho zpětně za dobu od získání práv částku 300 tisíc korun a tříčet procent z odměn divadla v tomto období. Navíc žádal, aby byl zachován skupovský charakter loutek (ten se dříve změnil), včetně Skupova hlasu (!), a trval na tom, že cokoliv bude divadlo s loutkami podnikat, musí být konzultováno s ředitelem ústavu. Na takové požadavky, kdy ředitel MÚSS, tedy laik, by se stal novým uměleckým šéfem, divadlo nemohlo přistoupit. Šlo by o útok na jeho uměleckou svobodu. Je tu však i další ředitelčin argument: „Jestliže by o využití loutek nerozhodovalo divadlo hldající uměleckou úroveň i finanční hlediska, mohlo by se zkrátka stát, že s hlavičkou Hurvínska bychom se mohli setkat na toaletním papíru či na pánské ochraně. Kromě toho, kdybychom na plzeňské požadavky přistoupili, mohli bychom divadlo rovnou zavřít. Už tak hrájeme s nejnižším možným vstupním. Jsme příspěvková organizace hlavní-

Divadlo S+H se po mnoha sezónách na Vinohradech přestěhovalo před šesti lety do Dejvické ulice, do bývalého kina Svornost, a má kapacitu 300 diváků. Většina jeho představení je vyprodána.

ho města Prahy. Na provoz dostáváme dotace. Takže Prahou dotované divadlo by dotovalo ústav dotovaný městem Plzeň. Nebyl by to Kocourkov?"

DRZOST NA ENTOU

Absurdistka však pokračovala. Když lioni uspořádali v Plzni k uctění památky dvou svých slavných občanů Rok Josefa Skupy a Jiřího Trnky, magistrát bez uzávěrky požádal Divadlo S+H, aby svým představením pro dospělé tuto akci oficiálně zahájilo. Jestliže v té době již existovala žaloba na divadlo, šlo o drzost na entou. Plzeňský primátor Šneberger se ji snažil zmírnit a paní ředitelku ujišťoval, že když soud rozhodne proti divadlu, on udělá vše pro to, aby případné strádání divadelníků bylo co nejmenší. „Skupy si vážím, takže představení k uctění jeho památky i přes absurdnost situace se hrajeme,“ odpověděla mu Helena Štáchová a tak se i stalo. Od té doby jsou ale vzájemné kontakty u ledu a obě strany čekají na soud. Kauza je však dobrým zdrojem příjmů pro advokáty. Jestliže žalovaná Helena Štáchová říká, že za právnické úkony již zaplatila přes sto tisíc korun, žalující, a tudíž aktivnější MÚSS musel vydat mnohonásobně více. Na otázku reportéra Stanislava Motla z TV Nova plzeňskému primátorovi, odkud MÚSS čerpá peníze na právníky, tázáný odpověděl do kamery v tom smyslu, že jsou patrně z rozpočtu ústavu. Jinými slovy z kapitoly sociálních služeb plzeňského magistrátu. Je to normální?

SMUTEK A ROZLADĚNÍ

„Když jsem dostala obsluhu pro žalovanou Helenu Štáchovou, nechtěla jsem věřit vlastním očím. Tak vypadá dík města Plzně za reklamu, kterou mu dělá divadlo po celém světě. Za to, že Spejbl a Hurvínek neskončili před padesáti lety ve vitřině muzea. A především za celoživotní dílo mého muže Miloše Kirschnera, jenž dělal tohle divadlo o čtrnáct let déle než Josef Skupa a proslavil české loutky v celém světě. Za to jsem nyní žalována a postavena na úroveň zlodějky. I kdybych chtěla věřit tomu, že ředitel Šlechta postupuje v dobré věře, pak nemohu pochopit jednání jeho právničky, která telefonicky intervenovala u ministra kultury Pavla Dostála a žádala ho,

Ceny vstupného zejména pro děti se divadlo snaží udržet na nejnižší možné úrovni. Razí totiž zásadu: Vytvoří-li si člověk vztah k divadlu v útlém věku, zůstává jeho věrným divákem po celý život.

aby ze své pozice zařídil, abych na nehorázné požadavky ústavu přistoupila. Ovlivňovat tímto způsobem soudní spor považuji za nepřípustné. Údiv nad takovým jednáním neskrýval ani pan ministr,“ povzdechne si ředitelka. Pokud se ve stručnosti vraci do historie, líčí, jak byl Skupa šťasten, když objevil vadesátých letech Miloše Kirschnera. Toho před svým skonem stanovil oficiálním prohlášením a veřejnou listinou svým nástupcem i pokračovatelem a do jeho rukou předal loutky i divadlo.

„Zástupným předmětem sporu se pro plzeňský ústav stalo i vlastnictví ochranné známky, kterou nechal Miloš Kirschner vystavit. Chtěl totiž ochránit jedinečnost divadla. Obával

se vzniku plagiátů a nejrůznějšího komerčního zneužití. Já jsem se stala vlastníkem ochranné známky po manželově smrti a za symbolickou jednu korunu ji dala k užívání divadlu,“ dodává Helena Štáchová.

LÁKAVÁ PŘEDSTAVA

Pražská loutková scéna nadále úspěšně reprezentuje českou kulturu ve světě a poslední dobou nejčastěji účinkuje v Německu. Tady se Spejbl s Hurvínkem těší velké popularitě: běžně hrají dvakrát denně, nezřídka pro tisícovku diváků, a vyprodána bývají jak dětská, tak i večerní představení pro dospělé. Nejde o komunální satiru, ale o hry o obyčejných lidských vlastnostech, jež dobré znají diváci na celém světě.

Tady se můžeme vrátit na začátek tohoto textu ... Nemohou mít poněkud přehnané úvodní věty o případně katastrofickém konci kauzy blízko ke skutečnosti? Vždyť při popularitě S+H v Německu by nemuselo být marné, kdyby MÚSS soud vyhrál, koupit od něj ochrannou známku a mít i přístup k činnosti zvané merchandising čili k prodeji předmětů odvozených od figurek Spejbla a Hurvínska (trička, tužky, odznaky atd.) Jistě, jsou to příliš černé myšlenky, ale neznáme zároveň dost příkladů, kdy ve snaze zbohatnout, přijde vhod jakákoli metoda? Pro příspěvkový MÚSS je jistě lákavá představa, že zbohatne na jiné příspěvkové organizaci. Věřme však na fakta, dokumenty a nestranné rozhodování soudu.

Po Josefu Skupovi a Miloši Kirschnerovi je dalším interpretem Spejbla a Hurvínska Martin Klásek (1957), jenž se poprvé představil publiku v roce 1974 a obě loutky začal alternovat od roku 1982